

Patriarhul Daniel: Adevărata mărturisire creștină nu susține ideologii, ci valorile eterne ale credinței și iubirii lui Dumnezeu

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a vorbit luni, în deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare de toamnă a clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, București, despre patru exemple de duhovnici isihăști și mărturisitori ai Ortodoxiei în timpul regimului comunist.

„Duhovnicii și mărturisitorii români din secolul al XX-lea canonizați de Biserică sunt adevărați dascăli ai credinței ortodoxe și ai vieții creștine. Prin viața lor, ei ne învață că nicio putere lumească trecătoare nu poate învinge credința adevărată”, a spus Preafericirea Sa.

„Canonizarea lor este un act de recunoaștere a sfințeniei vieții și a jertfei lor, care transcende orice context politic, subliniind faptul că adevărata mărturisire creștină nu susține ideologii lumești trecătoare, ci valorile eterne ale credinței și iubirii lui Dumnezeu.”

Text integral:

Patru exemple de duhovnici isihăști și mărturisitori ai Ortodoxiei în timpul regimului comunist

Anul 2025 a fost proclamat de către Biserica Ortodoxă Română ca fiind „Anul omagial al Centenarului Patriarhiei Române” și „Anul comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea”. În acest context binecuvântat, este firesc să readucem în memorie exemplul și învățătura marilor duhovnici care au strălucit în veacul trecut, luminând pe calea mântuirii pentru nenumărate suflete, fiind, în același timp, și modele de rugători isihăști neobosiți.

I. Duhovnicii și mărturisitorii ortodocși români din secolul al XX-lea

Pe lângă ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie în anul 1925, organizarea acesteia și dezvoltarea unei activități pastorale și sociale bogate, un alt capitol semnificativ din istoria secolului al XX-lea îl constituie jertfelnicia duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români în perioada regimului comunist ateu (1945-1989), când Biserica Ortodoxă Română a fost marginalizată și persecutată. În acest răstimp de grea încercare, mulți clerici, monahi și laici au mărturisit credința ortodoxă cu prețul libertății sau chiar al vieții lor.

Cu prilejul Centenarului Patriarhiei Române, Sfântul Sinod a hotărât proclamarea generală a unor sfinți duhovnici și mărturisitori ortodocși români din timpul regimului comunist, în data de 4 februarie 2025. Acești sfinți au fost canonizați pentru modul lor de a-și păstra credința și demnitatea creștină în fața opresiunii. Biserica îi cinstește pentru că au rezistat cu demnitate persecuțiilor și au mărturisit adevărul lui Hristos, chiar și în condiții de tortură și moarte, oferind astfel un exemplu viu de trăire creștină. Canonizarea lor este un act de recunoaștere a sfințeniei vieții și a jertfei lor, care transcende orice context politic, subliniind faptul că adevărata mărturisire creștină nu susține ideologii lumești trecătoare, ci valorile eterne ale credinței și iubirii lui Dumnezeu.

Duhovnicii și mărturisitorii români din secolul al XX-lea canonizați de Biserică sunt adevărați dascăli ai credinței ortodoxe și ai vieții creștine. Prin viața lor, ei ne învață că nicio putere lumească trecătoare nu poate învinge credința adevărată. Fiind mari rugători isihăști și mult răbdători, ei i-au păstorit pe credincioși pe calea

mântuirii și au ajutat astfel Biserica Ortodoxă Română să desfășoare o activitate pastorală și duhovnicească permanentă în viața poporului român.

Moștenirea lor spirituală ne inspiră să ne păstrăm credința ortodoxă și să apărăm virtuțile și valorile vieții creștine în fața provocărilor actuale. Acești sfinți mărturisitori sunt icoane vii ale Bisericii noastre, care ne învață că iubirea jertfelnică pentru Hristos este cea mai înaltă chemare a fiecărui creștin.

Astăzi vom prezenta succint patru mari luminători ai Bisericii noastre din secolul al XX-lea, pe care am avut bucuria de a-i cunoaște personal: Arhimandritul Cleopa Ilie și Ieroschimonahul Paisie Olaru de la Mănăstirea Sihăstria (județul Neamț), Părintele Profesor Dumitru Stăniloae și Arhimandritul Sofian de la Mănăstirea Antim din București, toți trecuți în rândul sfinților prin hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din iulie 2024. Acești patru mari duhovnici și mărturisitori au fost contemporani cu înființarea și consolidarea Patriarhiei Române și au contribuit esențial la păstrarea și apărarea credinței ortodoxe în vremuri de mare încercare.

II. Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria – duhovnicul misionar

Ce m-a impresionat mai mult la Sfântul Cleopa de la Sihăstria a fost darul său de a face teologia ortodoxă accesibilă oamenilor simpli, fără a o banaliza. El însuși spunea: „Eu fac o teologie pentru babe, pentru moși, pentru oameni de la țară”[1]. Dar această „teologie pentru babe” era, de fapt, teologia Sfinților Părinți transmisă într-un limbaj simplu, cald și părintesc. Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria avea

darul de a spune lucruri adânci într-un limbaj pe înțelesul tuturor, pentru că înțelepciunea lui venea nu doar din îndelunga citire a cărților sfinte, ci și din multă rugăciune și aspra nevoință duhovnicească.

Sfântul Cleopa de la Sihăstria nu cunoștea doar intelectual scrierile marilor Părinți ai pustiei și ai marilor lavre, ci el însuși a trăit zi cu zi, peste 70 de ani, viața monahală după canoanele și regulile Părinților întemeietori și organizatori ai vieții călugărești. În viețuirea sa sfântă, fidelă Tradiției Bisericii, Părintele Cleopa era pentru noi contemporan și prieten cu sfinții din toate veacurile.

Ca duhovnic, Sfântul Cleopa de la Sihăstria era un îndrumător încercat, iar învățătura lui era învățătura sfinților. Tot ce învăța avea temei în Sfintele Scripturi și în cărțile Sfinților Părinți, nu era o opinie arbitrară, ci comuniune de gândire ortodoxă universală, profund teologică și profund umană.

El simțea iubirea credincioșilor care veneau la el pentru sfat duhovnicesc și le răspundea cu iubire părintească, duhovnicească. Sfântul Cleopa de la Sihăstria îi iubea foarte mult pe credincioșii care veneau la el, spunând adesea: „Mi-e milă de ei că vin de la distanță mare. Mă așteaptă ore întregi și mă doare sufletul, deși sunt obosit și am patru operații și multe alte neputințe, totuși când văd atât de mulți credincioși, atât de dornici să asculte cuvântul lui Dumnezeu, mă întăresc”.

III. Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria – isihastul smerit și purtător de pace

De la Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria am învățat că cel mai mare lucru în această viață este să fim împăcați cu Dumnezeu. Părinții duhovnicești ai Filocaliei spuneau: „Dobândește pacea cu Dumnezeu și vei mântui o mulțime de oameni în jurul tău”. Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria a fost omul care a arătat prin cuvânt și faptă că era pe deplin împăcat cu Dumnezeu, a dobândit pacea cerească în sufletul său și reușea să o împărtășească tuturor celor care, fiind răniți de patimi, agitați de suferință sau tulburați de necazuri, s-au apropiat de el[2].

Sufletul său mare și trupul său slăbit de nevoință și de rugăciune îndelungată erau un izvor de liniște, de mângâiere și de pace, de căldură sufletească. Învățătura lui era simplă și deopotrivă înțeleaptă, evanghelică și practică. Sfântul Cuvios Paisie Olaru de la Sihăstria avea marele dar de a discerne esențialul de secundar, fără să relativizeze plinătatea credinței trăite și fără să o complice prin detalii inutile.

Asemenea sfinților din pustie care concentrau multă înțelepciune sfântă în cuvinte puține, Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria afirma esența învățăturii Bisericii în sfaturi părintești simple. Bunătatea sa nu era sentimentalistă, iar mânia sa nu era pătimașă. Ascet și rugător, Sfântul Cuvios Paisie avea o severitate fără asprime și o

smerenie neschimbătoare: era un om matur duhovnicește și curat cu inima.

Totuși darul său cel mai mare era acela de a liniști sau pacifica sufletele celor ce se mărturiseau la el sau cereau binecuvântarea lui. Pacea pe care o transmitea în jurul său venea din iubirea sa profundă și smerită față de Dumnezeu și față de semenii. Din familiaritatea sa sfântă cu Dumnezeu Cel Atotmilostiv și iubitor de oameni, se năște binecuvântarea sa părintească și gingașă către pelerinul credincios: „Binecuvântează, Doamne, căsuța lui, măsuța lui... dă-i, Doamne, un colțișor de Rai”.

Împreună cu Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist, fără să purtăm vreun însemn arhieresc, am mers să cerem binecuvântarea Părintelui duhovnic Paisie după ce am fost ales Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. Am îngenuncheat în fața lui să iau binecuvântarea la începutul unei sarcini grele și, în același timp, sfinte și mari, aceea de arhipăstor sufletesc al eparhiei. Ne-a binecuvântat pe amândoi cu obișnuita sa binecuvântare plină de dragoste părintească și ne-a spus: „Dumnezeu să vă dăruiască un colțișor de rai!”.

Cred că secretul acestei binecuvântări stă în faptul că el însuși se întâlnise cu Raiul încă din viața aceasta, însă îl păstra smerit și tainic în inima sa, ca pe o arvună. El purta în inima sa arvuna Împărăției lui Dumnezeu, care i-a luminat viața. De aceea le dorea și celor pe care îi binecuvânta un colțișor de Rai. Pe Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria l-am cunoscut nu doar ca pe un duhovnic care dă sfaturi și care binecuvântează, ci și ca duhovnic plin de Duhul lui Hristos. Simțeam că avea Duhul lui Dumnezeu în el.

Deși firav la înfățișare, Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria a fost în ultimii ani ai dictaturii comuniste din România un adevărat uriaș al spiritului românesc care, în liniște, fortifica Biserica lui Hristos din inimile credincioșilor, în timp ce în zgomotul Capitalei se demolau biserici de zid. Numai Dumnezeu știe cât de mult valorează un duhovnic dătător de pace și sănătate a sufletului atunci când societatea umană se transformă în sistem infernal! Sfințenia Părintelui Paisie Duhovnicul nu se impunea spectaculos, ci irezistibil de pașnic, pentru că sfințenia îl umanizează pe om, contrar patimilor egoiste care înstrăinează umanul din om.

IV. Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae – teologul luminat și mărturisitor
Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae a fost unul dintre cei mai mari teologi ai Ortodoxiei din secolul al XX-lea, dar ceea ce îl deosebea de alții a fost faptul că teologia lui nu era o construcție intelectuală abstractă, ci o experiență vie a comuniunii cu Dumnezeu. El însuși spunea că învățătura Bisericii nu este alcătuită din „principii abstracte, ci e unitatea vie a lui Hristos, Persoana în care e unită și

care unește Dumnezeu și creația. Iar Hristos – Persoana divino-umană e sistemul pe cât de atotcuprinzător, pe atât de deschis și de promovator de libertate, în cei ce vor să se mântuiască prin El”[3].

Marea sa lucrare, traducerea și tâlcuirea Filocaliei, a fost un dar providențial pentru Biserica noastră. Prin această operă monumentală, Părintele Stăniloae a readus în conștiința poporului român comoara spiritualității patristice și isihaste. El nu a fost doar un traducător erudit, ci și un tâlcuitor inspirat care a făcut accesibilă înțelepciunea Sfinților Părinți contemporanilor săi.

Sfântul Preot Dumitru Stăniloae a fost un teolog profund, talentat, dar și un mărturisitor al credinței în vremuri de încercare. El a fost trimis în penitenciar pentru credința sa, trecând prin multe suferințe în închisorile comuniste, dar nu și-a pierdut niciodată speranța și bucuria interioară. După ieșirea din închisoare, el și-a continuat lucrarea teologică cu o și mai mare ardoare, lăsând Bisericii noastre o moștenire de neprețuit, în mod special cele 12 volume ale Filocaliei traduse și comentate de sfinția sa.

În perioada comunistă, când credința creștină și religia în general erau atacate sistematic și mulți intelectuali renunțau la Dumnezeu sub presiunea ideologiei ateiste, Sfântul Preot Dumitru Stăniloae a rămas neclintit în mărturisirea sa. El a arătat că, de fapt, credința și rațiunea nu sunt opuse, ci credința luminează rațiunea, că teologia ortodoxă poate oferi răspunsuri la întrebările fundamentale ale existenței umane.

Am învățat de la Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae că teologia trebuie să fie întotdeauna în slujba vieții duhovnicești și a misiunii Bisericii în lume. Teologia lui era o teologie filocalică, centrată pe experiența harului dumnezeiesc în viața credinciosului. El arăta că scopul vieții creștine este sfințirea vieții și îndumnezeirea, adică participarea omului la viața dumnezeiască prin har.

Sfântul Preot Dumitru Stăniloae este pentru Biserica noastră un teolog fidel Tradiției Sfinților Părinți, dar și un teolog creator, care arată lumina textului sfânt al Sfintei Scripturi și al Filocaliei pentru contextul cultural contemporan.

V. Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofian de la Antim – duhovnic isihast și pictor de biserici

Sfântul Cuvios Sofian de la Antim a îngemănat în viața sa isihasmul cu arta sacră, fiind un pictor bisericesc misionar, învățând că icoana cheamă pe om la rugăciune. Ca duhovnic, el vindeca sufletele prin rugăciune și prin sfaturile sale înțelepte. În anii grei ai persecuției comuniste, Sfântul Cuvios Sofian a fost un mărturisitor al credinței, suferind închisoare pentru dragostea lui față de Hristos și față de Biserică.

În perioada dictaturii comuniste, când Biserica era persecutată și credincioșii erau temători, Sfântul Cuvios Sofian de la Antim a mărturisit cu mult curaj credința, fiind arestat și condamnat la muncă silnică. A trecut prin suferințe umilitoare în închisorile comuniste, dar le-a biruit prin rugăciune și răbdare. După eliberare, el a continuat să slujească lui Dumnezeu cu același devotament, pictând biserici și înduhovnicind credincioșii.

Sfântul Cuvios Sofian de la Antim era un om al rugăciunii neîncetate, trăind în comuniune tainică cu Dumnezeu. Această comuniune se revărsa în jurul său ca o lumină și o pace care atrăgeau sufletele către Hristos. Mulți credincioși veneau la el nu doar pentru sfat duhovnicesc, ci și pentru a simți prezența harului lui Dumnezeu care se oglindea pe chipul său luminos.

Prezentându-i pe acești patru mari luminători ai Bisericii noastre din secolul al XX-lea, ar trebui să ne întrebăm: ce am învățat de la aceștia și ce ne lasă ei ca moștenire duhovnicească?

1. Învățăm de la ei că duhovnicia matură sau deplină presupune o viață de rugăciune neîncetată și de comuniune cu Dumnezeu. Duhovnicul este mai întâi un om al rugăciunii și apoi un sfătuitor al altora.
2. Învățăm de la ei că duhovnicul adevărat este profund înrădăcinat în Sfânta Tradiție a Bisericii. Toți cei patru mari părinți pe care i-am prezentat erau oameni ai Tradiției vii a Bisericii, nu în sensul unei cunoașteri formale a trecutului, ci în sensul unei trăiri vii a aceleiași experiențe a sfinților din toate veacurile, deci a Tradiției ca fidelitate actualizată față de Hristos, Cel ce „ieri și azi și în veci, este același” (Evrei 13, 8).
3. Învățăm de la ei că duhovnicul înțelept are darul discernământului. Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria spunea că duhovnicul trebuie să fie „sever cu sine însuși și mai îngăduitor cu alții”, deoarece scopul principal este o creștere duhovnicească în etape, ținând seama de starea duhovnicească a fiecărei persoane.
4. Învățăm de la ei că duhovnicul deplin este un om al iubirii milostive și jertfelnice. Toți acești mari părinți s-au dăruit pe sine pentru mântuirea sufletelor încredințate lor. Sfântul Cuvios Paisie, ca și Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria, spunea că îi este milă de credincioșii care vin de la distanțe mari și așteaptă ore întregi la ușa chiliei lui, și de aceea își depășea propriile neputințe trupești pentru a-i primi și a le oferi un cuvânt de mângâiere.
5. Învățăm de la ei că duhovnicul autentic este un om al smereniei constante, neclintite. Sfântul Cuvios Paisie de la Sihăstria, deși se bucura de o mare popularitate, nu a fost atins de mândrie, pentru că nu căuta popularitatea, ci vedea doar oameni cu dureri sufletești și trupești care veneau la el să se vindece. Sfântul Cuvios Sofian de la Antim, deși era un pictor renumit, își atribuia totul darului lui Dumnezeu și se considera nevrednic de orice laudă.
6. Învățăm de la ei că duhovnicul statornic este un mărturisitor al credinței și în vremuri de încercare. Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae și Sfântul Cuvios Sofian de la Antim au suferit închisoare pentru credința lor, dar nu și-au pierdut niciodată speranța. Ei au arătat că adevărata credință se întărește prin încercări.
7. Învățăm de la ei că teologia ortodoxă se împlinește în viața de rugăciune și de participare la slujbele liturgice și la activitățile misionare ale Bisericii. Sfântul Cuvios Cleopa de la Sihăstria avea conștiința că de felul cum învățăm pe oameni credința depinde mântuirea lor, dar și a noastră, a păstorilor de suflete.

În concluzie, toți cei patru mari duhovnici pe care i-am prezentat astăzi au trăit și au lucrat într-o epocă dificilă pentru Patriarhia Română. Ei au fost contemporani cu marii patriarhi ai secolului al XX-lea și au contribuit esențial

la viața duhovnicească a Bisericii noastre.

Exemplul marilor duhovnici și mărturisitori din secolul al XX-lea rămâne pentru noi toți un îndemn permanent de a căuta sfințenia și de a lucra permanent pentru mântuirea oamenilor. Aceștia sunt pentru noi modele de trăire creștină profundă, de duhovnicie sfântă și de slujire jertfelnică.

Binecuvântăm deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare de toamnă a clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, rugându-ne Preasfintei Treimi să reverse darurile Sale cele bogate asupra tuturor slujitorilor sfintelor altare, întărindu-i în misiunea lor.

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Note

[1] Pentru detalii † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, „Luminător prin cuvânt și viață. Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria”, în: Părintele Cleopa Ilie. Prieten al sfinților și duhovnic al credincioșilor, Editura Trinitas, Iași, 2005, pp. 19-36.

[2] † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, „Cuvânt înainte”, „Dă-i, Doamne, un colțișor de Rai! (Cuvânt la înmormântare)” și „Un adevărat uriaș al spiritului românesc”, în: Părintele Paisie Olaru (1897-1990), povățuitor spre poarta Raiului, ediția a II-a, îngrijită de Arhim. Timotei Aioanei și Pr. Constantin Prodan, Editura Doxologia, Iași, 2010, pp. 9-10, 14-15, 16-17.

[3] Preot Profesor Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. I, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010, p. 79.

Foto credit: Basilica.ro / Mircea Florescu

basilica.ro